

Халқ сўзи

Ўзбекистон —
Келажаги
Буюк
Давлат

2024 йил — Ёшлар ва бизнесни қўллаб-қувватлаш йили

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган • WWW.XS.UZ • E-mail: Info@xs.uz • 2024 йил 27 январь, № 21 (8644) Шанба

Сайтимиизга ўтиш учун QR-кодни телефонингиз орқали сканер қилинг.

Икки томонлама муносабатларнинг долзарб масалалари муҳокама қилинди

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 26 январь куни Қирғиз Республикаси Президенти Саидр Жапаров билан телефон орқали мулоқот қилди.

Ўзбекистон билан Қирғизистон ўртасидаги кўп қиррали ҳамкорликни янада ривожлантириш ва кенгайтиришнинг долзарб масалалари кўриб чиқилди.

Давлат раҳбарлари икки томонлама яхши кўшничлик ва кенг қамровли стратегик шериклик муносабатлари бугунги кунда юксак даражага кўтарилганини алоҳида мамнуният билан қайд этдилар.

Мамлакатларимиз ҳукуматлари, идоралари, ҳудудлари ва ишбилармон доиралари ўртасида яқин алоқалар ва алмашинувларни давом эттириш муҳимлиги таъкидланди.

Ўзаро товар айирбошлаш ҳамчини ошириш, автомобилсозлик, элек-

тротехника ва тўқимачилик тармоқларида, қишлоқ хўжалиги ва бошқа устувор йўналишларда, шу жумладан, қўшма Тараққиёт фонди доирасида саноат кооперацияси лойиҳаларини илгари суриш бўйича биргаликда амалга ошириладиган чора-тадбирлар қўллаб-қувватланди.

Маданий-гуманитар ҳамкорлик дастурини кенгайтиришга алоҳида эътибор қаратилди.

Ўзбекистон ва Қирғизистон етакчилари Марказий Осиё минтақасидаги инфратузилмавий лойиҳаларни амалга ошириш масалаларини муҳокама қилдилар, бўлажақ учрашувлар режасини кўриб чиқдилар.

Мақтаб таълими сифатини яхшилаш бўйича таклифлар кўриб чиқилди

Президент Шавкат Мирзиёев 26 январь куни мақтаб таълими сифатини яхшилаш чора-тадбирларига оид тақдимот билан танишди.

Мамлакатимизда 10 минг 284 та мақтаб бор. Сўнгги йилларда уларда қарор топишни яхшилаш, ўқувчи ўрнини кўпайтириш бўйича кўп ишлар қилинди. Мақтабларни йилга ўртача 400 минг ўқувчи битираётган бўлса, уларнинг 170 минг нафари таълимни давом эттирмоқда. Ривожланган давлатларда 50 фоиздан зиёд битирувчилар профессионал таълим муассасасига киради.

Ҳозирча 208 та мақтабнинг юқори синф ўқувчиларини уч йўналиш бўйича касбга ўргатиш йўлга қўйилди. Чет тилини билиш сертификатига эга бўлган мақтаб битирувчилари сони охириги икки йилда 6 минг нафардан 18 мингга етди.

Шу билан бирга, бу ишларни изчил давом эттириш зарур. Таълим сифатини ошириш узлуксиз жараён. Тақдимотда шу мақсаддаги чора-тадбирлар муҳокама қилинди.

Бугунги кунда ҳудудлардаги 500 та мақтабда Президент ва иختисослаштирилган мақтабларнинг баҳолаш тизими жорий этилган. Натияжада илгор хорижий тажриба асосида вазиёни таҳлил қилиш, муаммони ечиш, жамоада ишлаш каби амалий машғулотлар улуши 60 фоизга етказилган.

Келгуси ўқув йилига қадар ушбу баҳолаш тизимини халқаро тестология мезонларига мослаштириш зарурлиги айтилди. Мақтабларнинг ўзи ҳам аккредитациядан ўтказилди. Бу халқаро баҳолаш мезонларини миллий тизимга жорий қилиш, мақтабларни бошқариш ва таълим сифатини оширишга хизмат қилади.

Педагогларнинг билим ва маҳорати масаласига эътибор қаратилар экан, малака ошириш марказлари эскича ишлаётгани, илмий салоҳияти юқори эмаслиги қайд этилди. Шу боис 14 та ҳудуддаги бундай марказлар фаолиятини қайта кўриб чиқиш, ўқитувчиларни касбий ривожлантириш дастурларини жорий этиш вазифаси қўйилди.

Мақтабларда хорижий тил бўйича ўқув дастурларини такомиллаштириш, олий таълим муассасас-

ларининг ўқув режаларини бу билан уйғунлаштириш зарур. Хорижий тилни интенсив тарзда ўргатиш амалиётини ҳам кенгайтириш лозим.

Маълумки, юртимизда хусусий мақтабларга имконият берилгани натижасида уларнинг сони кўпайиб бормоқда. Бу давлат мақтабларига юкломани қайтариш ва соғлом рақобатга хизмат қилмоқда. Шу боис хусусий мақтаблар учун лицензия талабларини янада соддалаштириш, кредит, солиқ ва коммунал тўловлардан қўшимча энгилликлар бериш бўйича таклифлар билдирилди.

Мутасаддиларга таълим ташкилотлари фаолияти ва таълим сифати мониторингинг платформасини ишга туширишга топшириқ берилди.

Йўналишда таъкидланганидек, таълимнинг барча бўғинида ислохотларни ягона концепция асосида амалга ошириш бўйича Лойиҳа офиси ташкил қилинади. У боғча, мақтаб, касбий ҳамда олий таълимда ўқув стандарти ва дастурларини илгор тажрибалар асосида ишлаб чиқишга масъул бўлади.

Давлатимиз раҳбари мақтаблар фаолиятида маҳалла раиси ва фаолларнинг ўрни катта бўлиши кераклигини таъкидлади.

— Маҳалладаги муҳит, аҳоли бандлиги кўп жиҳатдан ёшлар таълим-тарбиясига боғлиқ. Шундай экан, маҳалла раиси ота-оналар билан бирга мақтаблар ҳаётида фаол қатнашиши, ёшларнинг билими ва касб эгаллашига эътиборли бўлиши керак, — деди Шавкат Мирзиёев.

Дарҳақиқат, мақтаб масаласи фақатгина таълим соҳасининг эмас, ота-оналар, маҳалла фаоллари, бутун жамиятнинг иши. Чунки мақтаб мамлакат келажагининг замини. “Бир болага етти маҳалла ота-она” деган мақол замирида ҳам айни шу ҳақиқат муҳасам. Шунда ота-оналар ҳам ўз фарзандлари тарбиясида глобаллашадиган ҳозирги замонда бу жуда муҳим.

Ў.А.

Ўзбекистон глобал инновацион индексда ўз ўрнини мустаҳкамламоқда

Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида Глобал инновацион индексда мамлакатимиз ўрнини яхшилаш ва 2030 йилга қадар “ТОП — 50” қаторига кириш вазифаси қўйилган эди. Буни амалга ошириш учун эса мазкур индексда қайд этилган паст индикаторлар бўйича Ўзбекистон позициясини яхшилаш ҳамда инновацион лойиҳаларни амалга ошириш учун барча йўналишда кенг имкониятларни яратиш, тадқиқотларни ва инновацион ташаббусларни қўллаб-қувватлашнинг замонавий механизмларини жорий қилиш белгилаб берилди.

Таҳлил

Натияжада ўтган йилларда Ўзбекистон илк марта Глобал инновацион индекс (“The Global Innovation Index” — GIИ)да ўз ўрнига эга бўлди. Хар йилги

анъана бўйича Бутунжаҳон интеллектуал мулк ташкилоти (WIPO) томонидан дунёнинг 132 та мамлакатни кўрсаткичлари бўйича мазкур индекснинг (GIИ-2023) 16-нашрини эълон қилди. Нашр маълумотларига кўра кейинги йилларда жаҳонда инновацион жараён тўтовсиз

ривожланиб бормоқда. Булар, асосан, сунъий интеллект (AI), супер ҳисоблаш ва автоматлаштириш негизига қурилган рақамли инновацион биотехнологиялар, нанотехнологияларга асосланган чуқур илмий инновацияларда намён бўлади.

Жорий рейтингда Ўзбекистон ўз ўрнини янада мустаҳкамлаб олди. Табиийки, кейинги йилларда дунёда юз берган турли воқеликлар ҳамда жараёнлар, жумладан, Президентимиз таъкидлаганидек, “Бу пандемия бўладими, табиий офатлар, зилзилалар бўладими, қуролли тўқнашувлар, глобал исиш ҳамда қурғоқчилик бўладими — барчаси ба-

шариятни қаттиқ синовдан ўтказди ва ўтказмоқда”. Шундай оғир синовли даврда мамлакатнинг нуфузли халқаро рейтинглардаги позициясини ушлаб туришнинг ўзи бўлмади, албатта.

Ўзбекистон илк бор Глобал инновацион индексга кирганда 93-ўринни эгаллаган эди, бугун эса рейтингнинг юқори 100 талигида сўнгги йилларда энг кўп юқорилган Марокаш (70-ўрин), Миср (86-ўрин) ва Покистон (88-ўрин) каби мамлакатлар қаторида, яъни 82-ўринда.

Ҳамкорлик

ДЕЛЕГАЦИЯМИЗ ХАЛҚАРО ФОРУМДА ҚАТНАШДИ

Шу йилнинг 25 январь куни Европа тикланиш ва тараққиёт банки (ЕТБ)нинг Лондондаги бош қароргоҳида “Янги Ўзбекистон: тараққиёт учун янги имкониятлар ва ижтимоий шериклик” мавзусида халқаро форум ўтказилди.

ЕТББ, Олий Мажлис Сенати, Хотин-қизларнинг жамиятдаги ролини ошириш, гендер тенглик ва оила масалалари бўйича республика комиссияси ва “Сабр” ижтимоий-иқтисодий ривожланиш маркази ҳамкорлигида ташкил этилган тадбирда юқори даражадаги 100 дан ортиқ иштирокчилар жумладан, ЕТББ, мамлакатимиз парламенти юқори палатаси ҳамда вазириликлар, нодавлат ношароит ташкилотлари (ННТ) ва бизнес ҳамжамиятлари вакиллари қатнашди.

Анжуманда Ўзбекистондаги давлат идоралари, бизнес тузилмалари ва фуқаролик жамияти институтлари ўртасидаги муваффақиятли ҳамкорлик аёллар тадбиркорлиги ва уларнинг иқтисодий имкониятларини кенгайтириш билан боғлиқ муаммоларни ҳал этишда қандай фойда бераётгани масаласи кенг муҳокама қилинди.

Форумнинг очилиш маросимида Олий Мажлис Сенати Раиси, Хотин-қизларнинг жамиятдаги ролини ошириш, гендер тенглик

ва оила масалалари бўйича республика комиссияси раиси Танзила Норбоева кейинги етти йилда мамлакатимизда инсон ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш, иқтисодий ва либераллаштириш борасида туб ўзгаришлар амалга оширилганига алоҳида эътибор қаратди.

— Бугун Ўзбекистонлик тадбиркорлар жаҳон бозорларига ишонч билан қадам қўймоқда. Бу борада бюрократик тўсиқлар бар-тараф этилди. Мажбурий ва боғлиқ механизмга тўлиқ барҳам берилди, гендер тенгликни таъминлаш борасида амалий натижаларга эришилди. Буларнинг барчаси жаҳон ҳамжамиятининг муносиб эътирофига сазовор бўлмоқда. Бундай натижаларга эришишда фуқаролик жамияти институтларининг фаоллиги муҳим ўрин тутмоқда, — деди Сенат Раиси.

Ўз навбатида, Европа тикланиш ва тараққиёт банки Ўзбекистоннинг барқарор ривожланиш йўлидаги стратегик ҳамкорлиги айланганлиги алоҳида урғуланди.

Акс садо

ЎЗАРО АЛОҚАЛАРИМИЗДА ЯНГИ ДАВР БОШЛАНМОҚДА

Яқин истиқболда Ўзбекистон ва Хитой ўзаро товар айирбошлаш ҳажмини 20 миллиард долларга етказмоқчи. Бу, биринчидан, охириги ўн йилда жаҳоннинг қудратли давлатларидан бирига айланган Хитой Халқ Республикаси билан алоқалар кучаяётганини билдирса, иккинчидан, Ўзбекистоннинг халқаро майдондаги салоҳияти юксалиб бораётганини англатади.

Бугун Хитой муҳим маҳсуларо жараёнларнинг масъулиятли иштирокисини сифатида жаҳон иқтисодиёти ва бошқарувида етакчи ўринда. Катта нуфузга эга, иқтисодий ривожланган ушбу мамлакат билан Ўзбекистон ўртасида дўстона муносабатлар янги босқичга чиқаяётганидан халқимиз мамнун. Зеро, Ўзбекистон ва Хитой ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик минг йилликларни қамраб олган.

Таъкидлаш жоизки, Хитой ва Ўзбекистон ўртасидаги стратегик шериклик икки мамлакат тараққиёти учун муҳим аҳамиятга эга. Мисол учун, Ўзбекистонда

Хитойнинг “Лу Бань устахонаси” профессионал таълим тизимини жорий қилиш бўйича пилот лойиҳа бошланганини олайлик. Таълимдаги ҳамкорлик — бу барча соҳага илм-фанни олиб кириш орқали иқтисодий юксалишларга эришиш демак.

Икки давлат ўртасида савдо-иқтисодий ва инвестициявий ҳамкорлик жадал ривожланаётган. Ўтган йил якунлари бўйича товар айирбошлашнинг 14 миллиард долларга етгани, яқин истиқболда кўрсаткич янада ошиши кутилаётгани кувонарлидир.

«ЯШИЛ ҲАФТАЛИК — 2024» КЎРГАЗМАСИДА ЎЗБЕКИСТОН МАҲСУЛОТЛАРИ НАМОЙИШИ

Берлиндаги “Яшил ҳафталик — 2024” халқаро қишлоқ хўжалиги кўргазмасида Ўзбекистон ўз миллий маҳсулотларини намойиш қилапти.

1926 йилда Германияда асос солинган “Яшил ҳафталик” озиқ-овқат, қишлоқ хўжалиги ҳамда боғдорчилик соҳасида етакчи халқаро савдо ярмаркаси ҳисобланади. “Яшил ҳафталик — 2024” 28 январьдан давом этади.

Биз ва жаҳон

Ўзбекистоннинг мазкур халқаро тадбирдаги иштироки Қишлоқ хўжалиги вазирилик, Савдо-саноат палатаси ва мамлакатимизнинг Германиядаги элчихонаси ташаббуси билан амалга оширилмоқда.

Мамлакатимизнинг 50 дан ортиқ етакчи корхоналари вакиллари иштирок этаётган ярмаркада ҳўл ва қайта ишланган мева-сабзавотлар, консервланган маҳсулотлар, турли мева шарбатлари ва нектарлардан

иборат салқин ичимликлар, қуритилган мева, зиравор ва сабзавотлар ҳамда қандолат маҳсулотлари ва бошқа 192 турдаги озиқ-овқат маҳсулотлари тақдими амалга оширилмоқда, шунингдек, “В2В” учрашувлари ташкил этилмоқда.

Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги вазири Иброҳим Абдурахмонов бошчилигидаги мамлакатимиз делегацияси XVI озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалиги халқаро форуми ҳамда “Яшил

ҳафталик — 2024” кўргазмасининг очилиш маросими ва XVI қишлоқ хўжалиги вазирилик конференцияси тадбирларида ҳам иштирок этди.

Тадбир давомида Польша, Чехия, Латвия, Тожикистон қишлоқ хўжа-

лиги вазири, Германия Озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалиги вазириликнинг парламентар давлат котиби, Венгрия қишлоқ хўжалиги вазири ўринбосари ва ГФР Қишлоқ хўжалиги жамияти ҳамда бошқа қатор

мамлакатлар расмий вакиллари ва компанияларнинг раҳбарлари билан учрашувлар бўлиб ўтди ва муҳим келишувларга эришилди.

«Дунё» АА. Берлин

Ит ҳураб, қарвон ўтар

Ватан мустақиллиги, миллат тақдири учун кураш — абадий кураш

Бу ҳақда Президентимиз Шавкат Мирзиёев томонидан алоҳида қайд этилганидек, Ўзбекистоннинг ҳар бир фарзанди халқимизнинг бирдамлиги, мамлакат яхлитлиги учун курашиб яшашни ўз ҳаётининг маъноси деб билмоғи керак! Биз бир бўлсак — ягона халқимиз, бирлашсак — Ватанмиз!

Бу фикрлар бежиз айтилгани йўқ. Бугун биз дунёда империяпарастлик ва шовинизм бosh кўтарётган, тажовуз ва таҳдид тобора ортаётган, тарихни бузиб талқин қилиш кучаяётган, камситиш, босқинчилик, вайронкорлик ва бир-бирига қарама-қарши қўйиш, адоват кўзғаш, урушларни молиялаштириш, ички ишларга аралаштириш очик-ойдинлик касб этаётган зиддиятли ва мурракаб бир даврда яшапмиз.

ДЕЛЕГАЦИЯМИЗ ХАЛҚАРО ФОРУМДА ҚАТНАШДИ

— Бугунги кунда Ўзбекистон бутун Марказий Осиё минтақасида етакчи иқтисодий сифатида тан олинган. Биз бу борада Ўзбекистонни қўллаб-қувватлашда давом этамиз ҳамда 2024 йилда ундан кейинги йилларда ҳам ҳамкорлигимиз изчиллиги сусаймади, — деди ЕТББ президенти.

Форумда 2016 йилдан бунён Ўзбекистонда нафақат давлат бошқаруви, балки барча жабҳада, жумладан, нодавлат нотижорат ташкилотларини, аёллар тadbirkорлигини ривожлантириш ҳамда молиявий ва номолиявий ресурслардан фойдаланиш

борасида амалга оширилаётган инновацион ўзгаришлар тақдим этилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ЕТББ Бошқарувчилар кенгашининг 32-йиллик йиғилиши ва бизнес форумида Европа тикланиш ва тараққиёт банки каби халқаро молия институтлари билан ҳамкорликнинг асосий йўналишлари, жумладан, тadbirkор аёлларни янада кенг қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратган эди.

Даржақиқат, кейинги йилларда Ўзбекистонда давлат бошқаруви, иқтисодиёт ва тadbirkорлик тузилмасида туб ўзгариш-

лар рўй берди, қатор ташаббуслар амалга оширилиб, хотин-қизларнинг жамиятдаги ролини юксалтириш борасида илҳомий қадамлар кўйилди.

Бугунги кунда Ўзбекистон томонидан илғор тажрибаларни ўрганиш ва келажакка оид стратегияларни ишлаб чиқиш мақсадида фуқаролик жамияти институтлари учун ҳам мамлакат ичкарисида, ҳам халқаро ҳамжамият билан ижтимоий шериклик ўрнатиш имкониятларини яратишга қаратилган қатор ташаббуслар илгари суриб келинмоқда.

Форумда аёллар тadbirkорлиги, жумла-

дан, уни молиялаштириш ва таълим дастурлари билан боғлиқ муваффақиятлар, илғор тажрибалар, муаммолар ва ечимлар бўйича эксперт панеллари ташкил этилди.

Форум доирасида Ўзбекистон тadbirkор аёллари ва хунармандларининг "Шарқ бозори" хайрия кўргазма-ярмаркаси ҳамда таниқли фотограф М. Алининг юртимиз олимлари, шифокорлари, ўқитувчилари, ижодкорлари, спортчилари, хунармандлари ва бошқа фаол аёллар портретларидан иборат "Ўзбекистон аёллари ҳаётида бир кун" ижодий фотокўргазмаси уюштирилди.

ИШЧИ ГУРУХ ЙИГИЛИШИ

КОНВЕНЦИЯ РАТИФИКАЦИЯСИГА БАҒИШЛАНДИ

Олий Мажлис Сенатининг Халқаро муносабатлар, ташқи иқтисодий алоқалар, хорижий инвестициялар ва туризм масалалари қўмитаси ишчи гуруҳининг мажлиси бўлиб ўтди.

Унда сенаторлар, Қорақалпоғистон Республикаси Жўрқор Кенгеси, халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашлари доимий комиссиялари ҳамда Ёшлар парламенти аъзолари, экспертлар, тегишли вазирлик ва идоралар вакиллари, шунингдек, оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этди.

Мажлисида "Халқаро меҳнат ташкилотининг Иш ҳақини химоя қилиш тўғрисидаги 95-сонли Конвенциясини (Женева, 1949 йил 1 июль) ратификация қилиш ҳақида"ги қонун қўриб чиқилди.

Муҳокама давомида Конвенциянинг асосий мақсади иш бевуқчилар томонидан иш ҳақининг ўз вақтида пул шаклида тўланишини таъминлашдан иборат экани алоҳида таъкидланди.

Ишчи гуруҳ аъзолари томонидан миллий қонунчиликнинг Конвенция қоидаларига мувофиқлиги, унинг ратификациясида қўрилган чора-тадбирлар тўғрисида маълумотларни Ўзбекистон томонидан Халқаро меҳнат ташкилотига тақдим қилинадиган йиллик миллий маърузаларда акс эттириш назарда тутилганлиги ҳам урғулаб ўтилди.

Муҳокама якунида иштирокчилар томонидан ушбу қонун юзасидан тақлиф ва тавсиялар берилди.

БУЮК БРИТАНИЯ ЖАМОАТЛАР ПАЛАТАСИ СПИКЕРИ БИЛАН УЧРАШУВ

Олий Мажлис Сенати Раиси Танзила Нурбоева бошчилигидаги делегация Буюк Британия Жамоатлар палатаси Спикери Линдсли Хойл билан учрашув ўтказди.

Унда Ўзбекистон ва Буюк Британия муносабатларининг кенг доираси, хусусан, парламентларо алоқаларни фаоллаштириш, савдо-иқтисодий, меҳнат муносабатлари, шунингдек, гендер тенглик соҳаларида ҳамкорликни ривожлантириш масалалари атрофида муҳокама қилинди.

Бу жараёнда, асосан, икки томонлама муносабатларда парламентларо мулоқотнинг аҳамиятидан келиб чиқиб ушбу йўналишдаги алоқаларни янада кенгайтириш ва мустаҳкамлаш масалаларига катта эътибор қаратилди. Айни

чогда қонун ижодкорлиги фаолияти ва парламент назорати йўналишларида ўзаро тажриба алмашиш, икки мамлакат қонун чиқарувчилари ўртасида амалий алоқаларни йўлга қўйиш, ҳамкорликка оид масалаларда "Ўзбекистон — Буюк Британия" дўстлик гуруҳи имкониятларидан кенг фойдаланиш юзасидан фикр алмашилди.

Сўхбат давомида иқтисодий ҳамкорлик масалаларига ҳам эътибор қаратилди. Айтиб ўтилганидек, мамлакатимизда Британия томони иштирокида 364 корхона самарали фаолият кўрсатяпти. Аммо бу йўналишдаги

ВАТАНДОШЛАР ИШТИРОКИДА МУЛОҚОТ

Буюк Британияга амалий ташриф доирасида Олий Мажлис Сенати Раиси Танзила Нурбоева ушбу мамлакатда истиқомат қилаётган, етакчи олий таълим муассасаларида тахсил олаётган ва дунёнинг нуфузли компанияларида фаолият юритаётган бир гуруҳ ватандошларимиз билан учрашди.

Очиқ ва самимий руҳда ўтган мулоқотда Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида мамлакатни ривожлантириш мақсадида белгиланган устувор вазифалар, айни пайтда турли соҳаларда амалга оширилаётган ишхотлар ва уларнинг натижалари хусусида фикр алмашилди.

Тadbirkор иштирокчилари эришган ютуқлари ва режалари, жумладан, ЕТББнинг мамлакатимизга оид дастури фаолиятини кенгайтириш ҳамда Ўзбекистон билан ҳамкорликни мустаҳкамлашга хизмат қилаётган бошқа лойиҳалар юзасидан фикрлашди.

Мулоқот чоғида икки давлат ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлашга қаратилган саъй-ҳаракатлар масаласи ҳам чуқур муҳокама қилинди. Ўз

навбатидан, ватандошларимиз Буюк Британияда иккинчи марта ўтказилиши режалаштирилган Наврўз миллий фестивали ҳақида ҳам сўз юритди.

Қайд этилганидек, ўтган йилги фестивал 25 мингдан зиёд иштирокчиларни қамраб олганди. Ўзбек маданияти ва анъаналарига бағишланган бу йилги фестивал ҳам кўплаб инсонларни яна бир жойга бирлаштиришига умид билдирилди.

Учрашув жараёнида мамлакатимиз ҳаётининг турли жабҳалари бўйича фикр алмашилди ҳамда тараққиётга туртки бўладиган бир қатор тақлифлар илгари сурилди. Ватандошларимиз Ўзбекистон ривожига муносиб ҳисса қўшишга тайёр эканликларини билдирди.

«Халқ сўзи».

ЎЗАРО АЛОҚАЛАРИМИЗДА ЯНГИ ДАВР БОШЛАНМОҚДА

Барчамизга яхши аёнки, кейинги йилларда Хитойдан Ўзбекистон иқтисодиётига инвестициялар ҳажми беш баробар, қўшма корхоналар сони эса уч баробар ошди. Бу йўналишда инфратузилма, саноат кооперацияси, қишлоқ хўжалиги ва "яшил" энергетикада технологиялар трансфери соҳаларида ҳамкорлик дастурларини амалга ошириш ҳам кўзда тутилган.

Пекин шаҳрида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпиннинг расмий делегациялар аъзолари иштирокидаги музокараларида икки мамлакат ўртасидаги ушбу ҳамкорлик натижалари беҳиз алоҳида мамнуният билан қайд этилди. Ўтган йил охирида Ўзбекистонда Хитой компаниялари иштирокида қуввати 1000 мегаваттлик иккита янги қўёш фотоэлектр станцияси фойдаланишга топширилгани ҳамкорликнинг залварини кўрсатади. Айниқсан, Хитойнинг етакчи банклари, "Ипак йўли" фонди ва Осиё инфратузилмавий инвестициялар банки билан самарали молиявий-техник ҳамкорлик жадал ривожланмоқда.

Инвестиция лойиҳаларини қўллаб-қувватлашнинг молиявий воситаларини кенгайтириш, жумладан, қўшма платформа яратиш борасида келишувларга эришилгани, шунингдек, Хитой Эксимбанкнинг Тошкент шаҳрида Марказий Осиё учун минтақавий офис очиб ҳақиқатда қарори мамлакатлар ўртасидаги шериклиги янги босқичга олиб чиқиши шубҳасиз.

Учрашувда "Бир макон, бир йўл" ташаббуси доирасида транспорт ва транзит кўпригининг муҳим таркибий қисми бўладиган Хитой — Қирғизистон — Ўзбекистон темир йўлини қуриш бўйича амалий ишларни тез фурсатда бошлаш муҳимлиги хусусида сўз боргани, айниқсан, эътиборга молик. Иқтисодиёт "қон томири" дея аталмиш мазкур йўналишдаги пўлат изларнинг ишга туширилиши нафақат икки давлат, балки минтақа иқтисодиётини ҳам юксалтиради.

Айни кунларда Пекинда биринчи таълим форуми, Шанхайда Ўзбекистоннинг туризм имкониятлари кўргазмаси ўтказилгани, Ўзбекистон маданияти кунлари доирасидаги тadbirkорлик икки давлат халқлари қалбига ҳам бир-бирларига яқин эканининг яққол далилдир.

Умуман, янги Ўзбекистонни барпо этиш, учинчи Ренессансга пойдевор яратиш йўлидан бораётган Ўзбекистон Хитой Халқ Республикаси билан кўп томонлама алоқаларни кучайтираркан, ушбу ташриф муваффақиятли ва ўзаро манфаатли ҳамкорликнинг янги даврига замин яратиши билан эътиборга моликдир.

Дилбор УСМОНОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты.

ҚОНУН ИЖОДКОРЛИГИГА ИЛМИЙ ЁНДАШУВ

2023 йил парламент ҳаётида инсон ҳуқуқи ва эркинликларини кафолатли ҳимоялаш, қонун устуворлигини таъминлашни кучайтиришга қаратилган қонунлар қабул қилинган йил сифатида тарихда қолди. Зеро, парламент томонидан қонун ижодкорлиги, назорат-таҳлил фаолият, сайловчилар билан мулоқот, халқаро дипломатия каби йўналишларда салмоқли ишлар амалга оширилди.

Президентимиз Фармони билан тасдиқланган "Ўзбекистон — 2030" стратегияси демократик

ислохотларни чуқурлаштириш ва мамлакатни модернизация қилишда Олий Мажлиснинг ролини янада кучайтириш борасида муҳим омил бўлмоқда.

Янги тахирдаги Конституция эса Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси доирасида амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотларнинг сиёсий-ҳуқуқий асосларини яратиб, давлат ва жамият қурилишини янада ривожлантиришнинг устувор йўналишларини белгилаб берди.

Сарҳисоб

Конституциявий ислохотлар муҳим йўналишга айланди

Тарихимизда биринчи марта умумхалқ референдуми асосида янги тахирдаги Конституция қабул қилинди. Мамлакатимизда конституциявий ислохотни амалга оширишда вакиллик органларининг ўрни ва аҳамияти катта бўлди.

Бинобарин, унда давлат бошқаруви тизимини модернизациялаш ва бутун кун талабларига мослаштириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди. Жумладан, Олий Мажлис палаталарининг биргаликдаги ваколатлари, ҳар бир палатанинг алоҳида-алоҳида ваколатлари ва масъулият соҳалари аниқ белгиланди. Масалан, Давлат бюджетни ижросини назорат қилиш, Хисоб палатасининг ҳисоботини кўриб чиқиш бевосита халқ томонидан тўғридан-тўғри сайланадиган Қонунчилик палатасига ўтказилди. Қонунчилик тақлиф киритиш институти жорий этилди.

Шу тариқа профессионал парламентни шакллантириш, Олий Мажлис палаталари фаолиятида параллелизмни истисно қилиш ҳамда маъмурий ислохотларнинг мақсади ва вазифаларидан келиб чиқиб, қўйи палатанинг ваколатлари кучайтирилди.

Бу ҳукумат ва давлат бошқаруви органларининг фаолияти, шунингдек, қонунлар ижроси, мамлакатни энг муҳим социал-иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ривожлантириш давлат дастурларининг сўзсиз бажарилиши устидан таъсирчан парламент назоратини ўрнатиш ҳамда мазкур йўналишдаги ишларни тубдан яхшилашда муҳим ўрин тутмоқда.

Янги тахирдаги Конституцияга қўра давлат ҳокимиятининг барча тизими ислох қилиниб, улар ўртасидаги муносабатлар бутунлай ўзгарди. Бугун янги тахирдаги Конституция ва "Ўзбекистон — 2030" стратегияси доирасида олиб борилаётган тизимли ишлар парламент фаолиятига ҳам янгича маъно-мазмун олиб кирди.

Янги тахирдаги Конституцияга қўра давлат ҳокимиятининг барча тизими ислох қилиниб, улар ўртасидаги муносабатлар бутунлай ўзгарди. Бугун янги тахирдаги Конституция ва "Ўзбекистон — 2030" стратегияси доирасида олиб борилаётган тизимли ишлар парламент фаолиятига ҳам янгича маъно-мазмун олиб кирди.

Халқчиллик тобора долзарб аҳамият касб этмоқда

Ҳар қандай давлатда кенг қўламли ислохотларнинг муваффақиятли амалга оширилиши, кўп жиҳатдан қонун ижодкорлиги жараёни сифатида бевосита боғлиқ. Янги тахирдаги Конституция қонун ижодкорлиги фаолиятига замонавий ёндашув ва мутлақо янгича мазмун киритди.

Бунда "аввал шахс, кейин жамият ва давлат", "қонунларнинг бирдан-бир манбаи ва муаллифи халқ бўлиши шарт" деган устувор тамойиллар ҳаётга татбиқ этилди. Депутатларнинг муҳим сиёсий, социал-иқтисодий

аҳамиятга эга қонун лойиҳаларини жойларда аҳоли билан кенг муҳокама қилиш амалиёти йўлга қўйилди.

Бу бежиз эмас, албатта. Чунки қонун ижодкорлиги — Қонунчилик палатаси фаолиятининг энг муҳим, биринчи галдаги вазифаси. Қабул қилинаётган қонунларнинг ҳар жиҳатдан мукамал бўлиши аҳоли фаровонлигини ошириш, инсон ҳуқуқи ва эркинликларини таъминлашга хизмат қилади.

Қонунларни ишлаб чиқиш жараёнида кенг жамоатчилик иштирокини таъминлаш, бунда фуқароларнинг хоҳиш-истакларига қўлоқ тутиш, аҳоли ўртасида очиқ муҳокама қилиш ўтказиш ҳуқуқий ҳужжатларнинг сифатли бўлишида муҳим аҳамият касб этади. Шундан келиб чиқиб, ҳар бир қонун лойиҳаси юзасидан жамоатчилик муҳокамалари ташкил қилинди.

Айниқсан, қонун ижодкорлиги жараёнида олимлар, экспертлар имкониятдан умумли фойдаланишга ҳам эътибор берилди. Ўтган даврда қонун ҳужжатларидаги ҳуқуқий камчиликларни аниқлаш ҳамда бартараф этиш юзасидан қўмиталар ҳузуридаги эксперт гуруҳларининг қўллаб-йиғилишлари ўтказилгани диққатга сазовор. Зеро, умуман томонидан 40 га яқин қонун лойиҳалари ҳар томонлама қўриб чиқилиб, таҳлил қилиниб ҳамда уларни маромига етказиш бўйича тақлифлар ишлаб чиқилди.

Яна бир муҳим жиҳат: тўғридан-тўғри амал қилувчи, яъни ижро учун қўшимча ҳужжат ишлаб чиқиш талаб этмайдиган қонунларни қабул қилишга бўлган эътибор кучайди. Очиги, кўпчилик парламентнинг бундай қонун лойиҳаларини ишлаб чиқишига шубҳа билан қараган эди. Парламент бунинг улдасидан чиқди, десак, айни ҳақиқатни айтган бўламиз. 2020 йилда депутатлар томонидан 149 та қонун лойиҳаси қўриб чиқилган бўлса, 2023 йилда ушбу кўрсаткич 165 тани ташкил этди.

Эътиборлиси, қонунчилик ташаббуси ҳуқуқи субъектларининг қонун ижодкорлиги жараёнидаги масъулиятини кучайди. Хусусан, қонун ташаббускорининг қонун лойиҳаси биринчи ўқишда қабул қилинаётганда маъруза билан чиқиши лойиҳалар сифатига илҳомий таъсир кўрсатмоқда.

Кўпчилик кузатган бўлса керак, ўзгариш ва қўшимчалар киритиш хусусиятидаги қонунларнинг кириш қисмида уларнинг мазмун-моҳиятини, масаланинг долзарблигини очиб берувчи муқаддимани баён этиш амалиёти жорий қилинди. Бу эса қонунларнинг ҳаётга тез ва самарали татбиқ этишга, ижрочиларнинг оғирини енгиллаштиришга хизмат қилаётди.

Ҳар жиҳатдан пишиқ, пухта тайёрланган қонунларда инсон ҳуқуқи ва эркинликлари устувор аҳамият касб этса, унинг ҳаётга татбиқ қилиниши ҳам самарали бўлади. Демак, қонун лойиҳасининг ҳар бир нормасини пишиқ, пухта тайёрлаш, депутатлар фаолиятини илмий, ахборот-таҳлилий жиҳатдан таъминлаш гоятда муҳим.

Мамлакатимизда парламент фаолиятини илмий, ахборот-таҳлилий жиҳатдан таъминлашнинг институционал асослари яратилган. Мамлакатимиз парламенти Қонунчилик палатаси ҳамда Сенати Кенгашларининг 2017 йил 29 декабрдаги қўшма қарори билан Олий Мажлис ҳузуридаги Қонунчилик муаммолари ва парламент тадқиқотлари институти ташкил қилинди.

Ўтган даврда институт Қонунчилик палатаси ва Сенат фаолиятини илмий

Таҳлиллар ва натижалар

Ҳар жиҳатдан пишиқ, пухта тайёрланган қонунларда инсон ҳуқуқи ва эркинликлари устувор аҳамият касб этса, унинг ҳаётга татбиқ қилиниши ҳам самарали бўлади. Демак, қонун лойиҳасининг ҳар бир нормасини пишиқ, пухта тайёрлаш, депутатлар фаолиятини илмий, ахборот-таҳлилий жиҳатдан таъминлаш гоятда муҳим.

Мамлакатимизда парламент фаолиятини илмий, ахборот-таҳлилий жиҳатдан таъминлашнинг институционал асослари яратилган. Мамлакатимиз парламенти Қонунчилик палатаси ҳамда Сенати Кенгашларининг 2017 йил 29 декабрдаги қўшма қарори билан Олий Мажлис ҳузуридаги Қонунчилик муаммолари ва парламент тадқиқотлари институти ташкил қилинди.

Ўтган даврда институт Қонунчилик палатаси ва Сенат фаолиятини илмий

ахборот-таҳлилий жиҳатдан таъминлаш, халқаро парламентларо ташкилотлар ва хорижий мамлакатлар парламентлари фаолияти билан таништириб бориш, қонун ижодкорлиги жараёнида халқаро тажрибаларни киритиш бўйича тақлифлар ишлаб чиқиш, парламент назорати шакллари ривожлантиришга ва вакиллик функцияларини амалга оширишга қўмақлашиш бўйича салмоқли ишларни бажарди.

Янги тахирдаги Конституцияда Қонунчилик палатасининг мутлақ ваколатлари амалдаги 5 тадан 12 тага, Сенатда эса 14 тадан 18 тага етказилди. Ҳуқуқматни шакллантириш, унинг фаолияти устидан парламент назоратини амалга ошириш масалалари Қонунчилик палатасининг ваколатига ўтказилди.

Сенатнинг фаолияти эса ҳудудлар билан боғлиқ масалаларни ҳал қилиш, маҳаллий Кенгашларга ҳар томонлама қўмақлашиш, жойларда, айниқсан, маҳаллаликларда қонунларнинг ижросини таъминлашга йўналтирилди. Бу ўзгаришлар, ўз навбатида, парламентнинг ҳар бир палатасида алоҳида алоҳида тадқиқот институтлари бўлишини тақозо этди.

Шу жиҳатдан, 2023 йилнинг 2 май кунин Олий Мажлис ҳузуридаги Қонунчилик муаммолари ва парламент тадқиқотлари институти негизда Қонунчилик палатаси ҳузурида Парламент тадқиқотлари институти ташкил қилинди.

Институти шакллантириш жараёнида ҳақон тажрибасини, 50 дан ортиқ мамлакатлар амалиёти, яъни парламентга илмий-эксперт, таҳлил хизматини кўрсатадиган турли шаклдаги ташкилотлар иши ўрганилди. Айни вақтда институт ҳузурида тузилган Илмий-эксперт кенгашида 16 аъзо бўлиб, шундан 12 таси фао доктори, профессор, 4 нафари фалсафа доктори ҳисобланган.

Ўтган вақтда бошқаруви институти томонидан Қонунчилик палатаси ва депутатлар фаолиятини илмий ва ахборот-таҳлилий жиҳатдан таъминлаш мақсадида қонунчиликдаги муаммолар ва ҳуқуқни қўллаш амалиётидаги турли масалаларни ўрганиш якуналари юзасидан 88 та ахборот-таҳлилий маълумот тайёрланди.

Қонунчилик палатасининг қонун ижодкорлиги фаолиятига қўмақлашиш, парламент фаолиятига доир қонунчиликни такомиллаштириш борасида институт томонидан илмий асосланган тақлиф ва тавсиялар ишлаб чиқилиб, 32 та тақлиф ва илмий хулоса тақдим этилди. Қўйи палата депутатлари томонидан қонунчилик ташаббуси ҳуқуқи асосида киритилган 13 та қонун лойиҳаси юзасидан хорижий тажриба ўрганилиб, илмий хулосалар ишлаб чиқилди. Шу билан бирга, Қонунчилик палатасининг парламент назорати тadbirkорлигини ўтказишда қатнашиб, 26 та таҳлилий маълумот тайёрланди.

Хисобот даврида Қонунчилик палатаси депутатларини халқаро парламентларо ташкилотлар ҳамда хорижий парламентларнинг илғор тажрибаси ва

Мухтасар айтганда, парламентнинг мамлакатимизда амалга оширилаётган шиддатли ислохотлардаги иштироки унинг фаолиятини илмий, ахборот-таҳлилий жиҳатдан таъминлашга бевосита боғлиқ. Шу нукта назардан, институтиимиз жорий йилда парламент фаолиятини такомиллаштиришга қўмақлашиш, парламент, депутатлар фаолиятини илмий, ахборот-таҳлилий таъминлашда самарадорликни оширишга ўзининг барча имкониятини сафарбар этади.

Ақром ТОШПҮЛАТОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ҳузуридаги Парламент тадқиқотлари институти директори, юридик фанлар доктори.

ФРАКЦИЯЛАР ҲАЁТИ

ЎзЛиДеП

Рақобатни ривожлантириш ва истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш кўмитасининг фаолияти янада такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритишни назарда tutuvchi қонун лойиҳаси муҳокамаида ЎзЛиДеП фракцияси аъзоси Зафар Худойбердиев айрим мулоҳазаларини билдириб ўтди.

"Ташаббускорлар томонидан "Рақобат тўғрисида"ги Қонуннинг амалдаги таҳририга иккита янги — "иқтисодий таъсири паст ҳолатлар" ва "профилактик-тушунтириш тадбирлари" тушунчаларини киритиш таклифи эътилоҳда. Аммо лойиҳада ушбу тушунчаларнинг таърифлари мавжуд эмас. Тадбиркорлар фаолиятига алоқадор қонунларда ҳам бир тушунчанинг аниқ таърифи бўлиши керак. Масалан, "профилактик-тушунтириш тадбирлари" қандай тадбир экани, қайси ваколатли ташкилот томонидан қачон ўтказилиши қонунда белгилаб қўйилмаса, эртанги кунда амалда турлича талқинларни юзага келтириши мумкин", деди депутат мунозаралар чоғида.

«Миллий тикланиш» ДП

"Миллий тикланиш" ДП фракцияси аъзоси Илҳом Абдуллаев айти пайтда қизгин муҳокамага сабаб бўлаётган паспорт тизимига оид тартиб қайта кўриб чиқилаётган қонун лойиҳасининг концепциясига эътирозларини билдирди.

Депутатнинг қайд этишича, мазкур қонун лойиҳасини ишлаб чиқишга асос сифатида кўрсатилган меърий-ҳуқуқий ҳужжатлардан қўзланган мақсадлар парламентга тақдим этилган қонун лойиҳасида ўз аксини топмаган. Бугунги кунда фуқаронинг паспорти ёки ID-картаси йўқолиши жамиятга қандай хавф туғдириши мумкинлиги савол остида қолмоқда. Уларни биометрик омилларсиз ишлаб бўлмайди, яъни улардан ўз эгасининг иштирокисиз фойдаланишининг имкони йўқ.

"Тўғри, илгари фуқаронинг паспорти йўқолиши унинг эгаси ёки жамият учун айрим турдаги хавфларни юзага келтирган бўлса, ҳозирда замонавий ҳужжатлар билан бундай хавф мавжуд эмас. Бугунги кунда фуқаронинг паспорти эҳтиётсизлик оқибатида йўқолиб қолиши фуқаронинг ўзигагина тегишли, шахсий аҳамиятга эга муаммодир. Шу боис фуқаро ўзига тегишли мулкни эҳтиётсизлик ёки бошқа сабаблар билан йўқотганини учун ҳуқуқбузар сифатида жазога тортилиши мантисиз. Зотан, барча соҳада рақамлаштириш ислоҳотидан қўзланган мақсад — одамларга қийинчилик эмас, енгиллик яратиш эканигини унутмаслигимиз лозим", деди депутат.

«Адолат» СДП

"Адолат" СДП фракцияси аъзоси Кодир Жўраев партиядошларининг мурожаатини қўллаб-қувватлади.

Депутатнинг қайд этишича, Вобкент тумани, "Бозоржойи" МФЙ ҳудудидаги "Тош масжид" — XVI асрда шайбонийлар даврида қурилган ўзига хос меъморий ечимга эга бўлган обида саналади. Собик иттифоқ даврида ҳукумат ушбу меъморий обидани тегирмон қурган, ҳатто, минерал ўғитлар омбори сифатида фойдаланган. Оқибатда бино деворларини дарз кетиб, бутунлай яроқсиз ҳолга келиб қолган.

"Партияимиз фаоллари ушбу ноёб тарихий обидани келажак авлодларга бус-бутун ҳолда етказиш зарурлигини таъкидлайди. Уларнинг мурожаатларидан сўнг, Вобкент тумани ҳокимлиги кўҳна обидани таъмирлаш ишларини бошлагани эътирофга лойиқ. Зеро, қадимий тарихдан сўзлайдиган ноёб ёдгорликларни асраш, ўрганиш, тадқиқ этиш ва келажак авлодларга етказиш ҳар биримизнинг бурчимизга айланмоғи лозим", деди депутат.

ЎзХДП

"Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-ижроия кодексига маҳкамларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини таъминлашга қаратилган ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги қонун лойиҳаси муҳокамаида ЎзХДП фракцияси аъзоси Мақсуда Ворисова партия маҳкамларнинг ҳуқуқлари кенгайтирилиётганини қўллаб-қувватлашини маълум қилди.

"Айти пайтда Жиноят-ижроия кодексининг айрим нормаларига қўшимчалар киритиш лозим, деб ўйлаймиз. Гап шундаки, кодекснинг 113-моддасида ётиқ турдаги тиббиёт муассасаларида махсус даволаниш талаб этиладиган юқумли касалликларга чалинган беморлар ҳамда мажбурий даволанишдан ўтаётган маҳкумлар манзил колонияларига ўтказилмаслиги белгилаб қўйилган. Лекин юқумли ёки мажбурий даволанидиган касалликлар рўйхати кодексда келтирилмаган. Хаволаки нормалардан воз кечиб, қонуннинг ўзида қўллаб саволларга жавоб берадиган нормаларни акс эттириш мақсадга мувофиқ", деди у.

Ўзбекистон Экологик партияси

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексга киритилаётган ўзгариш ва қўшимчалар муҳокамаида Экопартия фракцияси аъзоси Мухторжон Ҳожиматов электросмокат, сигвей, велосипед ва шу каби индивидуал ҳаракатланувчи воситаларни бошқарадиган шахслар ҳаракатини тартибга солуви қонуний механизмлар ишлаб чиқариётганини жуда ҳам тўғрилигини таъкидлади.

"Кўп бора гувоҳ бўламиз: йўлнинг қатнов қисмида айрим "электросмокатчилар" ўзи ёки йўлнинг бошқа иштирокчиларига хавф туғдирадиган даражада қалтис ҳаракатланиши учраб туради. Бошқаларга халал бериб ҳаракатланидиган велосипедчилар ҳам оз эмас. Лекин масаланинг яна бир жиҳати эътибор қаратилса, мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайман. Яъни индивидуал ҳаракатланувчи воситаларнинг хавфсиз ва қулай ҳаракатланиши учун етарлича шароит, инфратузилма тўлиқ яратилганидан кейингина қоидабузарлик учун жавобгарлик белгиланса, адолатдан бўлади", деди депутат.

ЎЗБЕКИСТОН ГЛОБАЛ ИННОВАЦИОН ИНДЕКСДА ЎЗ ЎРНИНИ МУСТАҲКАМЛАМОҚДА

Таъкидлаганимиздек, Ўзбекистоннинг 2030 йилда Глобал инновацион индексда кучли 50 талиқдан жой олиши мақсад қилинган эди. Тўғри, мазкур индекснинг айрим муҳим кўрсаткичларида паст индикаторларга эгамиз. Шу боис мамлакатимизда ушбу паст индикаторлар бўйича позицияни яхшилаш ҳамда инновацион лойиҳаларни амалга ошириш учун керакли шарт-шароитлар яратилмоқда. Натияжада айрим давлатлар каби пастлаш ёки индексдан бутунлай чиқиб кетиш эмас, балки олдинга силжишга эришилмоқда.

Глобал инновацион индекс — бу мамлакатларнинг инновацион имконият ва кўрсаткичлари рейтингини бўлиб, бунда институтлар, инсон капиталли ва тадқиқотлар, инфратузилма, кредитлар, инвестициялар, коммуникациялар каби индикаторлар турли баҳолаш мезонларига асосланган ҳолда ўлчанади. Мазкур глобал инновацион индекс субиндексларга бўлинган ҳолда бир нечта баҳолаш компонентларидан иборат бўлади. Индекс рейтингини 80 га яқин кўрсаткичлар асосида жаҳон мамлакатлари иқтисодиётини ўзида намоён қилади.

Глобал инновацион индекс — улкан тадқиқотлар майдони. Унда инновацион ривожланиш даражасига кўра дунё мамлакатлари рейтингини тузилади ва у ҳар йили давлатларнинг қобилияти ва инновациялардаги муваффақиятларига қараб ўзгартириб борилади. Бу рейтинг одатда мамлакатларнинг инновацияларини ўзаро таққослаш учун фойдаланилади.

Хўш, Ўзбекистон мазкур халқаро рейтингда қайси индикаторлари билан юқори кўрсаткичларга эга ва қайси паст индикаторларга эътиборни қаратиш лозим? Ушбу саволларга жавобан эълон қилинган халқаро нашрни (GII-2023) таҳлил этиб, айрим фикр-мулоҳазаларни билдириш мумкин.

Аввало, Ўзбекистон Марказий ва Жанубий Осиё минтақаси бўйича кучли унчиликка кирган етакчи давлат, янги иштирокчига айланган. Афсуски, 2023 йилги натижаларда минтақадаги кучли унчиликдаги ўрнимизни атиги 0,5 кўрсаткич фарқ билан Козогистон эгаллади (Козогистон 26,7 кўрсаткич, 81-ўрин, Ўзбекистон 26,2 кўрсаткич билан 82-ўрин).

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон бир нечта халқаро нуфузли ташкилотларнинг аъзоси ҳисобланади. Шундай тузилмалардан бири — Туркий давлатлар ташкилоти. Мазкур тузилманинг мақсадларидан бири айнан мамлакатларда инновацион фаолиятни ривожлантириш ва ўзаро қўллаб-қувватлашга қаратилган. Глобал инновацион индексда ушбу ташкилотга аъзо мамлакатлар куйидаги рейтингга эга: Туркия — 39, Козогистон — 81, Ўзбекистон — 82, Озарбайжон — 89, Қирғизистон — 106, қузатувчилар — Венгрия 35-ўрин ва Туркманистон рейтингига киритилмаган.

Кейинги йилларда Ўзбекистоннинг бу каби ташкилотларга аъзо давлатлар билан иқтисодий соҳадаги ҳамкорлиги халқаро рейтинглардаги даражасини янада юксалтириши учун имкон яратмоқда.

Ўзбекистон Глобал инновацион индекснинг 2023 йил рейтингига инновацион ишлаб чиқариш самарадорлиги юқори бўлган мамлакатлар сафида (Ҳиндистон, Украина, Вьетнам, Ўзбекистон, Филиппин, Покистон, Сенегал, Индонезия) қайд этилди.

Ўзбекистон 2030 йилга бориб ушбу рейтингнинг кучли 50 талиқдан жой эгаллаши учун умумий кўрсаткичларни камида 7,2 га ошириши лозим. Мазкур ҳолатда бугунги кунда кучли 50 талиқнинг қуйи чегарасида Қатар давлати 33,4 рейтинг билан жойлашган. Дарҳақиқат, бу ўз-ўзидан бўлмайди. Шунга қарамай, таҳлил натижалари ва эришилаётган муваффақиятларини инобатга олиб айтиш мумкинки, биз яқин йилларда қўзланган мақсадларга эриша оламиз. Бироқ қўлга киритилаётган ютуқлардан хаволаниб кетмасдан, қўйилган марралар сари фақат олға интилиш, илм олиш, изланиш, инновация, тажриба орттириш, яратувчанликни давом эттириш лозим.

Ўзбекистоннинг Глобал инновацион индекс рейтингига сўнгги йилларда юқорилаши ва ўз позициясини сақлаб қолганини қуйидаги энг муҳим 7 та индикатор маълумотларидан қириш мумкин (мазкур маълумотлар "GII — 2022" билан таққосланади).

Биринчи индикатор бўйича

маълумотларга эътиборни қаратадиган бўлсак, мамлакатимиз "Институтлар" (Institutions) да 8 поғонага, яъни 63 дан 55 га юқорилаган. Бунда сиёсий муҳит, қонунчилик базаси, бизнес муҳити параметрлари бўйича баҳо берилган.

Мазкур индикаторда энг яхши натижа сифатида бизнес муҳити ва уни юритиш сиёсати эътироф этилган, яъни кучли томонлари ва даромадлиги кўрсатилган. Бу соҳада Ўзбекистон 104-ўриндан 97-ўринга юқорилаган.

Бу индикаторда Туркий давлатлар ташкилотининг айрим мамлакатлари, жумладан, Туркия 105-ўрин — заиф, Козогистон 61-ўрин — кучли, Озарбайжон 42-ўрин — жуда ҳам кучли, қузатувчи мамлакат Венгрия 47-ўрин — кучли томонларга эга деб баҳоланган. Қўриниб турибдики, мазкур индикатор натижаларини янада яхшилашимиз учун Озарбайжон ва Венгрия давлатларининг тажрибасини кенг ўрганишимиз лозим бўлади.

Мамлакатимиз кўрсаткичларининг иккинчисида — "Инсон капиталли ва тадқиқотлар" (Human capital & research) да 24 поғонага пастлаган, яъни 89-ўринни эгаллаган. Бунда, асосан таълим, олий таълимга кириш, илмий тадқиқот ва ишланмалар кўрсаткичларига эътибор қаратилган.

Мазкур индикаторда Туркия 41-ўрин — кучли, Козогистон 59-ўрин — кучли, Озарбайжон 87-ўрин — заиф, қузатувчи мамлакат Венгрия 36-ўрин — кучли томонларга эга, деб баҳоланган. Демак, Венгрия ва Туркиянинг бу борадаги тажрибаларидан фойдаланишимиз мақсадга мувофиқ.

Рейтингнинг учинчи — "Инфратузилма" (Infrastructure) кўрсаткичида мамлакатимиз 2023 йил бўйича 73-ўринда қайд қилинди. Бунда ахборот-коммуникация технологиялари, бош инфратузилма, экологик мувозанат кўрсаткичлари хисобга олинган.

Ушбу индикаторда анча кучли томонларимиз бор, жумладан, ахборот-коммуникация технологиялари (АКТ) да 63-ўрин, ҳукуматимизнинг онлайн хизматлари 9 даражага пасайган бўлса-да

кучли, Козогистон 87-ўрин — заиф, Озарбайжон 85-ўрин — заиф, қузатувчи мамлакат Венгрия 64-ўрин — заиф томонларга эга деб баҳоланган. Ушбу рейтинг Ўзбекистоннинг энг яхши кўрсаткичларини ўзида жам қилган. Венгрия давлати билан деярли бир хил натижа. Шундай бўлса-да, уни янада яхшилаш учун Туркия давлати тажрибасини ўзлаштириш бизга қўл келиши мумкин.

Рейтингнинг "Бизнес жозибadorлиги" (Business sophistication) номли бешинчи кўрсаткичи бўйича Ўзбекистон 78-ўринда, бу 2022 йилдаги нисбатан 4 даражага кўтаришнинг натижасидир. Ваҳоланки, мазкур кўрсаткич 2021 йилдаги нисбатан 2022 йилда мутлақ рекорд даражага кўтаришнинг эди (49 поғонага, яъни 123-ўриндан 74-ўринга юқорилаган).

Рейтингнинг мазкур кўрсаткичларида биргина бизнес томонидан молиялаштирилган "GERD" ни хисобга олмаганда, кучли томонларимиз мавжуд эмас.

"Бизнес жозибadorлиги" индикаторида Туркия 46-ўрин — кучли, Козогистон 75-ўрин — заиф, Озарбайжон 64-ўрин — кучли, қузатувчи мамлакат Венгрия 30-ўрин — ўта кучли томонларга эга деб баҳоланган. Ушбу индикаторда Венгрия ва Туркия юқори натижаларга эга, мазкур давлатлардаги бизнес жозибadorлиги бўйича кўрсаткичларни ўрганиш лозим бўлади.

Рейтингнинг олтинчи — "Илмий ва технология натижалар" (Knowledge & technology outputs) кўрсаткичида мамлакатимиз 78-ўринда қайд этилган. 2022 йилдаги нисбатан икки поғона ўсишга эришилган. Юртимиз сўнгги уч йилда бу индикаторда 90-ўриндан 78-ўринга кўтариш, ҳуллас, ўсиш тенденцияси кузатишмоқда.

Юртимизда олиб борилаётган ижтимоий-иқтисодий йўналишлардаги ислохотлар асосида тадбир-

корлик кўрсаткичлари баҳоланган. Мазкур индикаторда Туркия 27-ўрин — жуда ҳам кучли, Козогистон 90-ўрин — заиф, Озарбайжон 100-ўрин — заиф, қузатувчи мамлакат Венгрия 36-ўрин — кучли томонларга эга.

Тан олиш лозим, ушбу кўрсаткичлар бўйича ҳали олдинда қилинадиган ишлар кўп, биз янги поғонага кўтарилаётган, барибир интеллектуал мулк объектларини яратиш ва уни тижоратлаштириш (интеллектуал мулк экотизимини яратиш) масаласида ҳорижий тажрибадан ҳали анча ордамимиз. Президентимиз томонидан бу борадаги ишларни юқори босқичга кўтариш устувор вазифалардан бири сифатида белгилаб берилган.

Таъкидлаш мумкинки, Ўзбекистон Глобал инновацион индекснинг айрим индикаторлари бўйича ўзининг позицияларини мустаҳкамлаб, доимий юқорилаб бориш тенденциясига эга (масалан, "Институтлар" да бир йил ичида саккиз поғонага, яъни 63 дан 55 га юқорилаган), бу эса мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар самарадорлигининг яна бир ифодасидир.

Халқаро индекснинг "Инсон капиталли ва тадқиқотлар" кўрсаткичидаги натижаларни ижобий баҳолаб бўлмайди. Шундай экан, келгусида таълим даражаси, талбаларни халқаро "PISA" шкаласи бўйича баҳолаш, олий таълимга кириш ҳаракатчилиги, илмий тадқиқот ва ишланмалар (R&D), илмий тадқиқот ишларига харажатлар, илмий тадқиқот ва инвесторлар ҳамда QS-университет рейтингини каби субиндикаторлардаги натижаларни яхшилашга эътибор қаратиш лозим.

"Инфратузилма" индикатори биз учун яхши кўрсаткичлари билан халқаро индексда юқори натижаларни туҳфа этди. Бунда ахборот-коммуникация технологиялари, АКТга кириш, ундан фойдаланиш, ҳукуматнинг онлайн хизматлари ҳамда электрон фойда-

Ўзбекистон Глобал инновацион индекснинг 2023 йил рейтингига қўшилган натижадан инновацион ишлаб чиқариш самарадорлиги юқори бўлган мамлакатлар сафида (Ҳиндистон, Украина, Вьетнам, Ўзбекистон, Филиппин, Покистон, Сенегал, Индонезия) қайд этилди. Ўзбекистон 2030 йилга бориб ушбу рейтингнинг кучли 50 талиқдан жой эгаллаши учун умумий кўрсаткичларни камида 7,2 га ошириши лозим. Мазкур ҳолатда бугунги кунда кучли 50 талиқнинг қуйи чегарасида Қатар давлати 33,4 рейтинг билан жойлашган.

57-ўринда, "Е-электрон" бўйича ҳатто кучли 10 талиқка давъогарлик қиладиган кўрсаткичимиз ҳам йўқ эмас, масалан, ялпи капиталга қўйилмалар ЯИМга нисбатан 6-ўрин!

"Инфратузилма" индикаторида Туркия 41-ўрин — кучли, Козогистон 59-ўрин — кучли, Озарбайжон 95-ўрин — жуда заиф, қузатувчи мамлакат Венгрия 42-ўрин — кучли томонларга эга деб баҳоланган. Мамлакатимиз ҳам деярли ижобий кўрсаткичларга эга, шундай бўлса-да, рейтинг юқори бўлган Туркия ва Венгрия давлатларининг тажрибаларини ўрганиш келгусида рейтингда янада юқорилашимизга асос бўлади.

Рейтингнинг тўртинчи — "Бозорнинг жозибadorлиги" (Market sophistication) кўрсаткичи бўйича мамлакатимиз 69-ўринга лойиқ қўрилган (мазкур индикаторда пасайиш бўлган). Бунда кредитлар, инвестициялар, савдо, диверсификация ва бозор ҳажми баҳоланган.

"Бозорнинг жозибadorлиги" индикатори: Туркия 36-ўрин —

ланувчилар, бош инфратузилма ҳамда ялпи капиталга қўйилмалар эътирофга сазовор бўлди. Бироқ келгусида логистика, экологик мувозанат, атроф-муҳитга таъсир ҳамда экологик сертифициклар каби паст кўрсаткичи индикаторларни яхшилаш учун зарурий чора-тадбирларни ишлаб чиқиш талаб этилади.

"Бозорнинг жозибadorлиги" бўйича кўрсаткичлар ҳам йилдан-йилга ўсиш тенденциясига эга. Лекин айрим субиндикаторлар кўрсаткичларни пасайтириб юбормоқда. Масалан, кредит, кредитни олиш қулайлиги, хусусий секторга ажратилган ички кредит, бозор капиталлашуви, венчур капитали, инвесторлар ва венчур капитал олувчилар бўйича маълумотлар тақдим этилмаган ёки берилган маълумотлар паст баҳоланган. Шундай бўлса-да, юқори баҳоланган қуйидаги субиндикаторларга эътиборни қаратиш лозим, жумладан, микроолиявий ялпи кредитлар, миноритар инвесторларни ҳимоя қилиш қулайлиги, савдо, диверсификация ва бозор ҳажми, маҳаллий саноатни диверсификация қилиш ҳамда ички бозор ҳажми каби индикаторларни келгусида янада юқорига кўтаришга имкониятимиз ҳам, шарт-шароитимиз ҳам етарли.

"Бизнес жозибadorлиги" индикаторида 2022 йилдаги нисбатан пасайиш кузатишган

Сирасини айтганда, Глобал инновацион индексда узоқ вақт мобайнида иқтисодий жиҳатдан тараққиётга эришиб келаётган мамлакатлар орасида бугун Ўзбекистоннинг ҳам қўриниш бериши халқимиз дунёда ҳеч қимдан кам эмаслигининг яна бир исботидир. Халқимиз бундан фахр-ифтихор туйиб, янги марралар сари руҳланиши, шубҳасиз.

Нурбек РИЗАЕВ, Ўзбекистон Республикаси Банк-молия академияси профессори, иқтисодиёт фанлари доктори.

